

Universitetskanslersämbetet
Reg.nr. 111-331-17

Örebro universitet
Remissyttrande

2018-06-26
ORU 2018/02307
Sidnr: 1(4)

REMISS: Kvalitetssäkring av forskning. Rapportering av ett regeringsuppdrag (2018:2 R)

Örebro universitet ställer sig bakom utgångspunkten för rapporten, men framhåller vikten av att arbeta långsiktigt för att säkerställa att ett nationellt kvalitetssäkringssystem för forskning har avsedd verkan och bidrar till kvalitetsutveckling. Universitetet förordar att implementering av ett utökat system görs stegvis, med utrymme att validera metoder och där den tematiska komponenten med fördel kan användas i en utvecklingsfas. Som rapporten framhåller så är två viktiga utgångspunkter för ett utökat granskningssystem dels att granskningen görs på lärosätens kvalitetssäkrande processer för forskning och dels att varje lärosätes basanslag för forskning är av en sådan storlek som motiverar kostnaderna för granskningen.

Universitetet instämmer även med att det är rimligt att utgå från att ett sådant kvalitetssäkringssystem ska inkluderas i befintligt nationellt ramverk, samt att det redan finns tillräckliga inslag av forskningens kvalitetssäkring inom examenstillståndsprovning och utbildningsuppföljning. Universitetet vill även instämma i och betona vikten av att på olika vis undvika dubbla granskningar (exempelvis vad gäller uppföljning av arbete för att främja god forskningssed).

Mer utförliga synpunkter presenteras utifrån rapportens kapitelrubriker nedan.

Bakgrund

Rapporten tycks föreslå tre centrala granskningsobjekt: (i) hur lärosäten använder sig av kollegial granskning (eller andra kvalitetssäkrande metoder), (ii) hur lärosäten hanterar resultaten från dessa granskningar, samt (iii) forskningens villkor (förutsättningar för forskning av hög kvalitet). Örebro universitet instämmer i dessa avgränsningar och att granskningens fokus är att utvärdera lärosätenas kvalitetssäkring av forskning. Därmed undviks också jämförelser mellan forskningsämnesområden, som rapporten med rätta påpekar är meningslösa.

Örebro universitet

Postadress: 701 82 Örebro Besöksadress: Fakultetsgatan 1
Telefon växel: 019-30 30 00 E-post: förnamn.efternamn@oru.se www.oru.se

Som framgår av rapporten så verkar lärosätena idag ha likartade kvalitetssäkrande system för en del processer (exempelvis, extern granskning inom utbildning på forskarnivå och vid rekrytering till akademiska tjänster) och en del system som syftar till kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling men med stora variationer (lärosätenas egeninitierade forskningsutvärderingar). Ett viktigt uppdrag för ett nationellt kvalitetssäkringssystem borde därmed vara att på nationell nivå utvärdera dessa egeninitierade forskningsutvärderingar: Beroende på syfte, vilken metod är att betrakta som "best practice"? Hur påvisas effekter av forskningsutvärderingar? Hur omsätts granskningsresultaten till faktiska kvalitetshöjande åtgärder? Hur görs forskningsutvärderingar resurseffektiva? Ska forskningsutvärderingar inkludera eller exkludera granskningar av administration och forskningsstöd?

För ett enskilt lärosäte skulle ett sådant kvalitetsutvecklande arbete kräva orimligt mycket tid och resurser, vilket ger skäl till att lyfta det till en nationell nivå. UKÄ kan därmed vara ett stöd för sektorn genom att samla in och sprida kunskap om goda exempel.

Utgångspunkter för kvalitetssäkring av forskning

Örebro universitet instämmer generellt i rapportens resonemang om att utgå från nämnda internationella överenskommelser om forskning i utformningen av ett nationellt system för kvalitetssäkring av forskning. Varken den aktuella rapporten eller VR:s bakomliggande rapport¹ redogör för uppskattade kostnader för de olika nationella systemen (med undantag för Storbritannien), vilket bör ingå som underlag till ett mer utvecklat förslag för att säkerställa ett resurseffektivt system. Det bör även framgå vilka långsiktiga effekter som övriga länders nationella system har bidragit till.

Då det saknas exempel på länder som genomför specifika utvärderingar av forskningens kvalitetssäkring och ESG endast gäller för lärande och undervisning ger detta två starka skäl för att arbeta långsiktigt och systematiskt med utformningen av ett nytt nationellt system. I en mer utförlig utredning bör det framgå vad som idag saknas kring kvalitetssäkring av forskning, på vilka sätt det leder till brister, samt hur tänkt system ska bidra till att åtgärda dessa brister. Det krävs stora resurser att genomföra kvalitetsutvärderingar och därmed bör det på nationell nivå göras en kartläggning av befintliga problemområden, hitta eller utveckla validerad metoder för granskning, utvärdera resultaten och uppskatta långsiktiga effekter. Återigen, som rapporten påtalar så investerar flertalet lärosäten idag stora resurser (i tid och pengar) för egeninitierade uppföljningar. För att kunna motivera kostnader för ytterligare granskningsprocess på nationell nivå måste syftet tydliggöras och processen vara effektiv. Ett enhetligt ramverk är att föredra eftersom det skulle ge explicita principer att utgå från och därmed ökad transparens i utvärderingen, med större utsikter att verka kvalitetsutvecklande.

Ett sammanhållet kvalitetssäkringssystem för högre utbildning och forskning Universitetet instämmer i bedömningen att det är inom komponenterna lärosätesgranskning och tematisk granskning som granskning av forskningens kvalitetssäkring bör inkluderas. Rapporten framhåller komponenten lärosätesgranskning i första hand, men Örebro universitet vill framhålla att det kan finnas flera fördelar med att använda sig av tematisk granskning. Särskilt i ett

¹ Quist, M., Monaco, S., Söderberg, S., Tumpane J. (2013). *Kartläggning av olika nationella system för utvärdering av forskningens kvalitet – förstudie inför regeringsuppdraget U2013/1700/F*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

inledande skede där en ny del av kvalitetssäkringssystemet utvecklas finns möjlighet att pröva delar av tänkt system genom tematisk granskning, och möjligen även genom lärosätessgranskning. Potentiella fördelar med att använda tematisk granskning för utvecklingsarbete är att granskning görs av samtliga lärosäten vid samma tidpunkt, befintligt system tillåter redan stora friheter att välja granskningsmetod, samt att det möjliggör för UKÄ att i samråd med sektorn välja ut del(ar) av tänkt framtida system. En sådan arbetsprocess skulle ge lärosätena tid att stegvis bygga upp robusta system för forskningens kvalitetssäkring, och systematiskt utvärdera dess effekter, innan de i sin helhet granskas av UKÄ.

Bedömningar och fortsatt utvecklingsarbete

Det framstår som rimligt att utgå från samma grundmodell som befintligt nationellt kvalitetssäkringssystem, men det är helt avgörande att nya bedömningsgrunder utvecklas som är anpassade till att granska kvalitetssäkring av forskning. Det är dock utifrån regeringsuppdraget och rapportens förslag svårt att bedöma vilken nivå inom lärosätena som är relevant. Det är därför inte på förhand givet att de nuvarande bedömningsområdena är de mest relevanta, exempelvis *Utformning, genomförande och resultat* eller *Student- och doktorandperspektiv*. Vad gäller det sistnämnda så ingår det redan i utbildningsgranskningar, som enligt rapporten innefattar tillräckligt med kvalitetssäkring av forskning. Örebro universitet förespråkar att det görs en vidare utredning av vilka perspektiv som blir centrala vid granskning av kvalitetssäkring av forskning, och inte utgår från befintligt kvalitetssäkringssystem i alla delar. Inom forskningen är det exempelvis viktigt att inkludera ett brukarperspektiv. Det måste vara prioriterat att kvalitetssäkringssystemet är anpassat till sitt syfte och sina granskningsobjekt, snarare än att det ska utformat på liknande vis som kvalitetssäkring av utbildning. Utifrån samma resonemang är det därför endast lämpligt med ett integrerat kvalitetssäkringssystem om det är optimalt för sitt givna syfte. Örebro universitet ser inget egenvärde i att ha ett integrerat system.

Vad gäller frågan om en sammanhållen lärosätessgranskning vart 6:e år så vill universitetet igen framhålla möjligheten att dra fördel av tematisk granskning (som kan användas både som pilottest, för att avlasta lärosätessgranskningen och ger möjlighet till synkroniserad granskning). Möjliga fördelar med en sammanhållen lärosätessgranskning är att det kan underlätta samordning av dokumentation, ge bättre underlag för analys av kopplingarna mellan utbildning och forskning, samt möjliggör sammanhållna analyser av utvalda teman. Möjliga nackdelar med en sammanhållen lärosätessgranskning är att utvärderingen blir mycket omfattande (med risk för överbelastning) och svårigheter att ta hand om utfallen av granskningen om det krävs större åtgärder av olika slag. Eftersom pilotdeltagarna i lärosätessgranskning av utbildning rapporterade att arbetsinsatsen var intensiv och omfattande så bedömer Örebro universitet att de potentiella nackdelarna överväger fördelarna med att ha en sammanhållen granskning.

I brist på ett internationellt (europeiskt) ramverk så ställer sig Örebro universitet positivt till framtagandet av ett nationellt ramverk för kvalitetssäkring av forskning. Ett explicit formulerat ramverk skulle ge ökad transparens och motverka att kriterierna för granskningen framstår som godtyckliga eller osammanhängande. Som redan har nämnts så är bristen på befintligt ramverk ett starkt skäl till att ha en långsiktig plan för ett nationellt kvalitetssäkringssystem för forskning.

Vad gäller frågan om en eller två bedömggrupper så ser Örebro universitet att det krävs olika kompetenser för granskning av utbildning och granskning av forskning.

Det talar starkt för att det behöver vara två bedömargrupper med eventuell överlappning om så är möjligt. Utöver det påtagliga behovet av internationella bedömare så vill universitetet även framhålla vikten av att bedömargruppen har bred kunskap om de skilda vetenskapsområdena, eftersom kvalitetssäkring delvis görs olika. Det är även viktigt att det är de främsta kompetenserna som ingår i bedömargruppen för att nå legitimitet. Samtidigt måste det i ett mer utvecklat förslag göras en bedömning av hur stora resurser som kan och bör avsättas för det nationella kvalitetssäkringssystemet. Det gäller såväl monetära resurser, men i synnerhet kompetensmässiga resurser. Sverige är ett litet forskningsland och ett omfattande granskningssystem kan medföra att viktiga forskningskompetenser i stor utsträckning används till andra ändamål än just till forskning och undervisning. Alternativt kan ett omfattande granskningsuppdrag göra att de främsta forskningskompetenserna inte har möjlighet att ta sig an granskningsarbete, vilket kan leda till förlorad legitimitet och bristande tilltro till bedömargruppens kompetens.

Vad gäller resultat av granskningen så är det av största vikt att det nationella kvalitetssäkringssystemet kan påvisas leda till kvalitetshöjande åtgärder. Återigen så förordar Örebro universitet att systemet byggs upp över tid med flera pilotutvärderingar så att effekterna kan utvärderas.

Rörande förslaget att ha ytterligare utbildningsutvärdering på forskarnivå som sanktion så är Örebro universitets ståndpunkt att det är ett orimligt förslag. Det främsta argumentet emot är att flera av de centrala aspekterna av forskningens kvalitetssäkring inte är kopplade till forskarutbildningen. Universitetets bedömning är att ett negativt beslut kommer att vara sanktion nog, särskilt då en ny granskning måste genomföras inom två år, vilket ställer krav på en handlingsplan.

Beslut i detta ärende har fattats av rektor efter föredragning av utredare Malin Masterton.

Johan Schnürer
Rektor

Malin Masterton